

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

IV. V. Theologia certitudine alijs habitibus & scientijs naturalibus
antecellat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

qui existimantes, practicum & speculatiuum esse differentias essentielles habituum, (quod contra Scotum etiam tradit Aureolus in prol. hac qu. a. 2.) docent, Theologiam esse practicum & speculatiuum secundum diuersos habitus partiales specie distinctos, non secundum eundem specie habitum.

Sed oppositum est verius; nimirum practicum & speculatiuum non esse differentias essentielles habitus, vt etiam sentit S. Thomas hac parte q. 79. a. 11. & Scotus in prol. q. 4. & 5. & fufius profequitur Gillius lib. 1. tract. 5. cap. 7. Ratio est; quia rationes illæ non desumuntur, nec à ratione formali Quæ obiecti totalis, nec à ratione formali obiectiua Quæ siue propter quam ipsius habitus; quandoquidem stante ex parte obiecti totalis alicuius habitus, eadem ratione formali Quæ & Quæ, notitiæ aliqua sunt practicæ, vt dictum, aliæ speculatiuæ; sed desumuntur solū à conditione quadam materialis obiecti; & quidem in nostro proposito, partialis tantum. Quanquam vbi hæc denominatio sumitur à totali obiecto totius alicuius scientiæ, colligi ex ea potest etiam differentia quædam essentialis; præterquam quod habitus practici & speculatiui semper accidentali saltem quadam specie inter se differunt. In quem sensum etiam Aristotelem lib. 3. de anima tex. 53. & 1. Mag. Moral. cap. 32. & 6. Ethicorum cap. 1. vbi docet, practicum & speculatiuum *genere differre*, interpretatur Vasquez. cit. disp. 9. n. 8.

5. Assertio V. Eadem tamen notitia seu conclusio Theologica, & de eodem obiecto, non potest, nec eodem, nec diuerso tempore, adeoque nec successiue quidem, esse simpliciter & proprie practica, & speculatiua. Ita Molina loc. cit. post Ockamum a. 2. Gabrielem q. 11. a. 1. Ariminensem q. 5. a. 2. et si contrarium asserat Vasquez disp. 8. n. 26. Probat. Nam si idem habitus circa eandem conclusionem, siue eadem notitia seu conclusio circa idem obiectum, successiue posset esse practica & speculatiua, id fieret ideo, quod ad practicam notitiam requireretur etiam actualis relatio ad opus; quâ proinde, etiam circa vnum & idem obiectum (quæ tamen sit praxis) posita, ipsa notitia practica esset, non posita verò, non practica, sed speculatiua; vt ait Vasquez loc. cit. non enim alia ratio fingi potest, qua hoc fiat; sed id verè dici non potest, vt iam superius in primo notabili contra Bassolem & Vasquium docuimus: Ergo, &c.

Ex quibus iam facile etiam ferri potest iudicium de relatis superius sententijs, quæ doctrinæ S. Thomæ hætenus expositæ aduersantur. Non enim satis attenderunt ad rationem habitus practici & speculatiui, superi⁹ ex Aristotele exposita. Nec n. satis est ad practicam notitiã, vt referatur ex intentione aliqua extrinseca operantis ad praxin, vel etiã vt obiectiue, per modum proponentis obiectum, moueat ad praxin, v.g. ad amandum Deum: sic enim etiam Metaphysica, imò & Physica, quatenus circa Deum & creaturas versantur, essent practicæ; quandoquidem etiam ex naturali cognitione Dei, & creaturarum, homo ad DEVM aliquo modo colendum moueri potest; iuxta Apostolum. Rom. c. 1. v. 20. & 21. & constat certè, Christiani hominis officium vel maximè esse, vt omnè suã cog-

nitionem ad honorè & amorè Dei, in se & alijs promouendū, referat: pari⁹; ferè ratione etiã ipsa visio beatifica esset scientia practica, quia obiectiue mouet ad perennè dilectionem & cultum Dei. Sed requiritur ad notitiã practicã, vt imèdiatè versetur circa praxin, siue rē operabilè, modo operabili, dirigendo videlicet quantum in se est, circa illã, quaten⁹ bene vel male fieri potest, vt superi⁹ dictum. Id verò cum in Theologia à toto genere, & respectu talis obiecti attributionis, non fiat, non potest ipsa aut simpliciter & absolute, aut precipue practica dici, vt probauimus.

DVBIVM IV.

Virum Theologia certitudine aly scientijs & habitibus naturalibus antecellat.

S. Thom. 1. p. q. 1. art. 5.

Quartum Theologiæ attributū, quod hic consideramus, est certitudo; quæ tametsi perfectè quædam sit quippiã absolute, hic tamè vt ei⁹ cognitio sit plenior, respectiue quoque & comparatiue consideratur: cõparatione nimirum facta cum alijs scientijs, seu habitibus naturalibus euidenti⁹: de supernaturalibus enim vix potest esse quæstio. Vt autè res hæc bene explicetur, necesse est, prius diuersas certitudinis rationes habere perspectas: quæ varij variè assignant. Nos omissa certitudine illa, quæ solius obiecti, siue complexi, siue etiã incomplexi, ppria est, & in ipso assensu, vel habitu formaliter non reperitur: quæ verius imutabilitas in essendo, vel existendi necessitas, quam certitudo dicitur; certitudinem formalem in ipso etiã intellectu siue assensu, quæ sola, pprie certitudo dicitur, cū S. Thomas in 2. 2. q. 2. a. 8. duplicè distinguimus.

Prima est certitudo infallibilitatis; quæ S. Thomas ibidè vocat *certitudinē ex causa*, hoc est, ex ratione assentiendi; seu ex obiecto, non materiali, sed formali Quo, siue ratione formali obiectiua, ppter quã; vt rectè post Durandū in 3. d. 23. q. 7. nu. 8. Capreolū q. 1. prol. a. 2. notauit Caietanus in 2. 2. q. 4. a. 8. quæ ideo etiam vocari potest certitudo obiectiua, seu ex parte obiecti; non quod in obiecto duntaxat, & non in ipso etiã subiecto, hoc est, intellectu, seu actu ipsius insit, quemadmodum certitudinē obiectiuam accepisse videntur Durandus & Caietanus loc. cit. sicut etiam Molina & Vasquez hic q. 1. a. 5. sed quia & actui cū obiecto complexo quodammodo cõmunis est; & loquendo saltem de creatâ scientia, primario & originaliter ex ipso obiecto formali Quo prouenit, vt dictū; & re ipsa nihil aliud est, quam infallibilis veritas, seu ipsa infallibilitas assensus; vnde cunquē tandem infallibilitas illa oriatur. Atque hanc certitudinē etiã S. Thomas loc. cit. dicit esse potiorem; à qua simpliciter desumenda sit denominatio. Quod supponere videntur etiam alij Doctores; & tradunt cõmuniter Thomistæ ibidem, & sequitur Molina hic q. 1. art. 5. qui certitudinem assensus simpliciter in infallibilitate sitam esse docet.

Altera certitudo formalis, in ipso etiã assensu posita, est subiectiua, siue subiecti, siue ex parte subiecti, vt loquitur etiã S. Thomas 2. 2. q. 4. a. 8. quæ in

quadam

quadam firmitate assensus consistit. Et sic inquit S. Thomas loco cit. dicitur esse certius, quod plenus consequitur intellectus hominis. Et addit: *Per hunc modum, quia ea, quæ sunt fidei, sunt supra intellectum hominis, non autem ea, quæ subsunt sapientia, scientia, & intellectu, ut dicuntur naturales & evidentes habitus, ideo ex hac parte, fides est minus certa.* Sed hæc declaratio S. Thomæ, non totam latitudinem certitudinis ex parte subiecti comprehendit, sed quandam duntaxat eius notioerem modum explicat, qui videlicet ex penetratione seu clara notitia obiecti prouenit, licet alioqui etiam aliunde quandoque prouenire possit.

Rectius ergo iuxta communem, & receptum nunc inter Theologos & Philosophos loquendi modum, generatim loquendo, describitur; Firma & constans adhæsiō intellectus, excludens omnem dubitationem, vnde cum tandem firmitas illa proueniat. Vnde etiam à Bonauentura, Alberto, Durando in 3. d. 23. & alijs communiter, rectè dicitur certitudo adhesionis: quæ si obiecto complexo & formali commensurata sit, censenda est vera certitudo, ut docet etiam S. Thomas in 3. d. 23. q. 2. a. 2. & d. 26. q. 2. art. 4. Sin autem præter dignitatem obiecti temerè concepta sit, tum potius dicenda est pertinacia, ex cæcitate aut duritia cordis orta, vel ut loquitur Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 9. *Vana & temeraria fiducia & credulitas*; qualis in hæreticorum falsa fide cernitur.

Ex quibus nunc etiam facile ferri potest iudicium, de varijs modis & partitionibus certitudinis, quas alij assignant. Prima est Durandi in 3. d. 33. quæst. 7. num. 8. Caietani in 2. 2. q. 4. art. 8. qui duplicem certitudinem distinguunt, obiectiuam & formalem, seu quod apud ipsos idem est, obiecti & assensus. Sed præterquam quod ipsi met fatentur, certitudinem eam obiecti non nisi improprie sic dici, distinctio hæc parum ad propositum facit, vbi de sola certitudine formali ipsius assensus disputamus, ut initio dictum.

Secundò alij, in quibus Bannes, & Molina hic quæst. 1. artic. 5. Albertinus tom. 1. princip. 3. corollar. 1. distinguunt triplicem certitudinem: primam vocant obiecti, seu ex parte obiecti; secundam formalem & ex parte actus: tertiam ex parte subiecti: in quibus tamen explicandis, & ad institutum applicandis rursus variant. Reipsa autem à nostra diuisione non differunt, quia præter duos modos certitudinis formalis à nobis assignatos, adnumerant etiam vel certitudinem solum obiecti, quam Durandus & Caietanus obiectiuam vocarunt, ut dictum, vel si qui de certitudine formali assensus loquuti sunt, verè certitudini vtrique, infallibilitatis, & adhesionis, à nobis assignatæ, adiunxerunt etiam tertiam, vanæ & temerariæ credulitatis, quæ non est vera certitudo, ut dictum.

Tertiò Gabriel Vasquez hic quæst. 1. artic. 5. longè aliter triplicem certitudinem in hunc modum distinguit. Primam dicit esse determinationem ad vnam partem contradictionis, siue dubitationis: qua quidem descriptione videtur intelligere eam, quam alij dicunt certitudinem ex parte subiecti, siue adhesionis. Secundam vocat ipsam veritatem cognitionis, desumptam ex conuenientia intellectus

cum re: sed quæ rectius veritas assensus, quam certitudo dicitur. Tertiam dicit esse actum reflexum, quo quis iudicat, nullo modo se falli posse, in eo quod cogitat. Sed hic certitudinis modus, præterquam quod in ipso assensu directo, de cuius certitudine loquimur, non inest, cum sit actus quidam nouus & reflexus, ab actu directo distinctus; sanè ab hoc auctore primum excogitatus fuisse videtur; idque necessitate quadam, quod non posset alia ratione singularem illam ac propriam Theologiæ certitudinem tueri, ut videbimus. Accedit, quod in ea diuisione prætermittitur certitudo infallibilitatis, ex causa & ratione assentiendi desumpta, quæ tamen, ut ex 1. Moral. dictum, præcipua est, & quam etiam iudicium illud reflexum supponit, ex eaque oritur: aut si inde non oriatur, est potius vana credulitas, quam verus certitudinis modus, ut magis inferius patebit.

His positis, procedit quæstio præsens de Theologia nostra, secundum proprium officium spectata, prout nimirum vel ex duabus præmissis reuelatis, aut ex vna reuelata, & altera euidenti, per euidenter consequentiam colligit conclusionem, de qua quæstione variæ sunt Doctorum sententiæ. Prima est, Theologiæ habitum & assensum, nec certitudinem ex parte obiecti, seu infallibilitatis, nec certitudinem adhesionis, seu ex parte subiecti, certioerem esse alijs habitibus naturalibus euidentibus; sed duntaxat certitudine illa actus reflexi, superius commemoratæ. Ita Vasquez hic cit. quæst. 1. artic. 5. qui hoc ex consequenti necessariò debuit asserere, propterea, quod iam ante docuerat, Theologiam non esse nisi habitum opinatiuum, adeoque nitentem principijs reuelatis, non ut creditis fide diuina, sed humana tantum, ut dictum supra, quæst. 2. dub. 2. Qua ratione, cum sola illa certitudo actus reflexi (si per se spectetur, & certitudine infallibilitatis non sustentetur) ficta potius, quam vera certitudo videatur, utpote etiam temerariæ fidei, & credulitati hæreticorum communis, planè fatendum esset (quod ibidem etiam non obscure insinuare videtur Vasquez) Theologiam quoad certitudinem, simpliciter cedere omnibus habitibus naturalibus euidentibus, quales sunt scientia, sapientia, & intellectus: quod tamen est expressè contra S. Thomam hic, q. 1. art. 5. & communem, ut dicitur.

Secunda sententia est eorum, qui distinguunt inter assensum Theologicum, ex duabus præmissis reuelatis euidenter deductum, & alium ex vna præmissa reuelata, & altera euidente deductum. Illum enim aiunt esse simpliciter certioerem, quolibet assensu naturali; hunc verò certioerem non esse, quam sit altera præmissa euidens; eo quod conclusio, tam quoad certitudinem, quam quoad euidentiā sequatur partem deterioerem: qui proinde videntur, tam de certitudine infallibilitatis, quam adhesionis loqui. Ita Andreas Vega lib. 9. in Concil. Tridentin. cap. 39. Zumel hic quæst. 1. artic. 5. corrigens quandam responsonem datam iuxta tertiam sententiam, mox referendam, pro qua citatur ab Albertino infra. Verba Zumelij sunt: *Conclusio Theologica ihata ex maiore euidente non est certior alijs scientijs, aut ipsa maiore euidenti; ne*

habet certitudinem supernaturalem: secus si ex vtraque reuelata inferatur. Eandem sententiam indicat Molina hic quæst. 1. artic. 2. disput. 1. vbi simpliciter ait, in discursu Theologico, ex altera præmissa euidente, conclusionem sequi deteriorem partem præmissarum, quoad effectus, qui ab vtraque præmissa dependent; *ut sunt, inquit, certitudo & euidentia, non autem supernaturalis actus;* de qua re supra quæst. 2. dub. 2. vbi plane videtur significare, conclusionem talem non esse certiozem præmissa euidenti. Idem tamen hic artic. 5. absolute docet, Theologiam esse certiozem certitudine infallibilitatis, omnibus scientijs naturalibus; vt fortè in præcedenti loco, iuxta sensum tertiæ sententiæ explicari possit.

4 Tertia sententia est, assensum conclusionis Theologicæ, in vtroque illo discursu, adeoque vniuersum, certiozem esse, quolibet assensu merè naturali, saltem certitudine illa infallibilitatis; si non etiam adhesionis. Ita S. Thomas hic cit. quæst. 1. artic. 5. vbi simpliciter docet, hanc scientiam superare alias scientias, quoad certitudinem: *quia, inquit, alia scientia certitudinem habens ex naturali lumine rationis humana, qua potest errare; hac autem certitudinem habet ex lumine diuinæ scientiæ, qua decipi non potest.* Quamquam in responsione ad primum significat, esse minus certam, quoad nos, seu certitudine adhesionis; quod inferius declarabitur. Eiusdem sententiæ est Aureolus quæst. 1. prolog. artic. 2. vbi docet, non solum ex duabus præmissis reuelatis, sed etiam ex vna reuelata, & altera euidente, sequi conclusionem & assensum de fide. Eandem sententiam tradit etiam Gregorius de Valentia hic quæst. 1. punct. 4. & 2. 2. disput. 1. quæst. 1. punct. 2. vbi ait: *assensum Theologicum esse perfectiorem in certitudine, quam sit assensus præmissæ euidentis naturaliter; etsi minus certus, quam assensus fidei.*

Idem videtur sentire Bannes hic, quæst. 1. artic. 5. & Albertinus tom. 1. princip. 3. corollar. 2. qui cum numer. 12. dixisset, conclusionem Theologicam, ex parte subiecti, iuxta sententiam S. Thomæ superius relatam, esse minus certam, quam sit præmissa naturalis, vel consequentia naturalis; tamen ibidem numero 15. absolute, & ex parte assensus, sentit esse certiozem. In quem sensum etiam ibidem numero 20. dicit 1. conclusionem Theologicam ex ratione sua obiectiua, habere certitudinem diuersæ & altioris rationis, quam sit præmissa naturalis. 2. sequi tamen secundum quid debilitatem suæ præmissæ naturalis. 3. rursus tamen ex pio affectu, conclusionem Theologicam certiozem esse præmissæ naturali euidente. Eandem sententiam approbat Vasquez loco citato, si supponatur, Theologiam nisi principijs reuelatis, vt creditis supernaturali fide. Eidem sententiæ fauent Alensis 3. p. quæst. 68. membr. 9. art. 1. Scotus in 2. d. 24. quæst. vnic. Petrus de Alliaco, quæst. vn. prolog. art. 3. Canus lib. 12. loc. cap. 2. & Caietanus hic quæst. 1. art. 5. qui absolute docent, conclusionem Theologicam esse certiozem assensibus naturalibus, saltem secundum se, vt limitat Caietanus, etsi non nobis.

Nos supposita distinctione, inter Theologiam

simpliciter dictam, siue supernaturalem, & inter opinatiuam, seu naturalem, iuxta dicta superius q. 2. dub. 2. & q. 3. dub. 2. & hac quæstione dub. 1. ad propositam quæstionem sequentibus assertionibus respondemus.

5 Assertio I. Theologiæ simpliciter dictæ siue supernaturalis, habitus, seu assensus qualiscunque, siue ex vtraque præmissa reuelata, siue ex vna reuelata & altera euidente, certitudine ex parte obiecti, seu infallibilitatis, superat omnes habitus & assensus naturales, quantumuis euidentes. Est sententia S. Thomæ hic quæst. 1. artic. 5. & communior Doctorum, vt vidimus in recitatione secundæ & tertiæ sententiæ. Probatur optimè ratione S. Thomæ ibidem, quia vbi ratio assentiendi obiectiua est certior & infallibilior, illic etiam assensum necesse est esse certiozem, ex parte obiecti, seu certitudine infallibilitatis: sed assensus Theologiæ simpliciter dictæ, siue supernaturalis, habent rationem assentiendi obiectiuam certiozem & infallibiliorem, quam habent vlli assensus naturales; videlicet lumen ipsum diuinæ reuelationis, seu assensum supernaturalis fidei, nitentis lumine diuinæ reuelationis, cui non potest vlllo modo subesse fallum: quæque adeo certitudine infallibilitatis longè superat lumen rationis naturalis, omnesque habitus naturales, vt in materia de fide suo loco ex instituto docetur. Ergo, &c. Maior constat ex dictis initio huius dubij, de varijs certitudinis modis. Minorem probauimus supra quæst. 3. dub. 2. vbi ostendimus, rationem formalem obiectiuam veri assensus Theologici, in vtroque discursu, siue constante ex duabus præmissis reuelatis, siue ex vna reuelata, & altera naturaliter euidente, esse merè supernaturalem, quæ vltimatè resoluitur in ipsam diuinam reuelationem, seu primam Dei reuelantis veritatem. Ex qua ratione necessario etiam efficitur, certitudine formali infallibilitatis, non minus certam esse conclusionem Theologicam, ex vna reuelata & altera euidente, quam ex duabus præmissis reuelatis illatam, vt sentit etiam Aureolus loco citato; etsi Gregorius de Valentia, Bannes, & Albertinus locis citatis contrarium sentiant. Idemque dicendum de certitudine adhesionis, iuxta ea, quæ circa sequentem assertionem dicentur.

Quod si tamen etiam concederemus, alteram præmissam euidentem, in posteriori discursu, pertinere ad rationem formalem obiectiuam Theologiæ, adhuc tamen rectè defendi posset, assensum conclusionis Theologicæ esse certiozem, quam solius præmissæ euidentis, aliarumque veritatum euidentium, quandoquidem ratio assentiendi saltem inadequata adhuc esset supernaturalis, quæ proinde vnà cum naturali perfectiorem assentiendi rationem adæquatam constitueret, quam si solum & adæquate naturalis esset. Causa enim totalis, ex pluribus partialibus conflata, eò perfectior est, quo singulæ causæ partiales sunt perfectiores; ita vt si vel ex omnibus istis, vna duntaxat sit perfectior, cæteris paribus, etiam perfectior causa totalis inde constituatur. Etiam si igitur concederemus, ad assensum conclusionis Theologicæ, concurrere vtramque illam præmissam, tanquam ad-

æquatum principium, nihilominus certior erit ille assensus, ex parte obiecti, cuius principium adæquate sumptum, plus habet certitudinis ac infallibilitatis. Vti quidem in proposito habet; vbi ad assensum conclusionis concurrat etiam altera præmissa supernaturalis: qui assensus proinde, ob hoc ipsum, non potest non habere maiorem certitudinem, quam si ex vtraque naturaliter nota deduceretur: esto interim iuxta hanc sententiam minus certitudinis habeat, quam si ex vtraque reuelata procederet, vti asserunt Gregorius de Valentia, Bannes, & Albertinus loc. cit.

Et confirmatur assertio ex illo 2. Pet. i. v. 18. *Habemus firmiorem Propheticum sermonem.* Vbi tamen si quidem de scriptura sacra Christi diuinitatem contestante sermo sit, recte tamen id vniuersim etiam accipitur, de omni sermone diuinitus reuelato; & ex consequenti etiam de sermone virtualiter à Deo reuelato, vti sunt conclusiones Theologicæ ex dictis quæst. 3. dub. 2.

Nec obstat commune illud pronuntiatum, Conclusio sequitur partem deteriorem. Id enim quoad euidenciam quidem simpliciter verum habet; quoad certitudinem verò hoc sensu: non vt conclusio nunquam habeat maiorem certitudinem, quam altera præmissarum, quæ incertior est; sed vel quia certè etiam eam aliquo modo sequitur & imitatur, contrahendo videlicet inde maiorem quidem aliquam certitudinis gradum, quam si vtraque præmissa esset reuelata, sed maiorem tamen, quam si vtraque præmissa esset naturalis, vti docent Gregorius de Valentia, Bannes, & Albertinus, qui sentiunt, ipsam quoque præmissam naturalem, in eo discursu, esse rationem assentiendi partialem: vel iuxta nostram sententiam, qui oppositum docuimus, quia conclusio illa, quatenus colligitur per syllogismum, nec habet euidenciam præmissæ naturalis, nec etiam vt sic creditur fide diuina, adeoque non habet æqualem certitudinem, cum ipsa fidei certitudine, vt rectè notauit Vasquez loc. cit. ex mente tertiæ sententiæ superioris relatione sequimur. Accedit, quod etiam quoad supernaturalitatem actus, assensus conclusionis in proposito minime sequitur partem deteriorem, vt rectè etiam docuerunt Aureolus, & Molina locis citatis, & supra quæst. 3. dub. 2. diximus Conclusionis enim assensus est supernaturalis, sicut & assensus alterius præmissæ supernaturalis; cum tamen assensus alterius præmissæ naturalis euidencis, solum sit naturalis.

6 Assertio II. Eiusdem Theologiæ assensus quicunque, siue nimirum ex præmissis duabus reuelatis, siue ex vna reuelata, & altera euidente, quoad certitudinem adhesionis, siue ex parte subiecti, cedunt quidem secundum quid assensibus naturalibus euidencibus; attamen ipsidem nihilominus simpliciter sunt superiores. Primam partem expressè tradit S. Thomas hic q. 1. a. 5. Caietanus & omnes Thomistæ ibidem, & communis Doctorum, vt vidimus; idemque in simili de ipsius etiam fidei assensu docetur suo loco in 2. 2. q. 4. a. 8. cum eodem S. Thoma ibidè. Probatur. Quia vt superius dictum, certitudo illa adhesionis, seu ex parte subiecti, consistit in quadam firmitate & immobilitate assensus: atqui firmitas & immobilitas aliquo modo assentimur, veritatibus eu-

dentibus, quam veritatibus fidei aut Theologiæ: Illi enim nullo modo dissentire possumus, nec de ijs dubitare, stante apprehensione seu terminorum, seu earum rationum, quibus ad talem assensum inducti sumus; siquidem in hac ipsa immobilitate consistit earum euidencia: his verò simpliciter & absolute possumus dissentire, & de illis dubitare, etiam stante apprehensione terminorum, seu rationum, quibus ad talem fidei aut Theologiæ assensum inducti sumus, hoc ipso, quod veritates illæ non sunt euidentes, vt constat: Ergo fatendum est Theologiæ, vti & fidei assensus, quoad certitudinem adhesionis, saltem secundum quid cedere assensibus euidencibus.

Secunda pars traditur ab Aureolo cit. quæst. 1. prolog. art. 2. vbi ait: *Quia ergo propositio, quæ tenetur ex fide, claudicat quantum ad euidenciam, licet sit perfectior, quantum ad adhesionem (siue adhesionem): propositio verò necessaria perfectior est, quantum ad euidenciam, etsi non quantum ad adhesionem, quia immobilius adherendum est ijs, quæ tenentur per fidem, quam ijs, quæ cognoscuntur scientificè, vt in Martyribus patet; ideo conclusa propositio (Theologica ex vna reuelata, & altera euidente) tenebitur lumine fidei enigmatico & obscuro, sicut articulus.* Vbi expressè docet, vtramque veritatem tam fidei, quam Theologiæ, etiam deductam ex vna reuelata & altera euidente, esse perfectiorem, adeoque certior, quoad adhesionem siue adhesionem, quauis veritate seu propositione naturaliter euidente. Eandem assertionis partem expressè etiam tradit Henricus Gandauensis in sum. art. 7. quæst. 2. Idem videtur ex mente Gregorij de Valentia, Albertini loc. cit. & aliorum, qui simpliciter & sine exceptione docent, Theologiam esse certior alijs scientijs.

7 Probatur. Quia firmitas adhesionis non tantum spectari debet, ex absoluta immobilitate assensus, seu necessitate retinendi assensum ob euidenciam obiecti, sed etiam tum ex lumine & habitu, quo assentimur, tum ex infallibilitate rationis obiecti, non finitibus nos, quantum in se est, dissentire vel dubitare; tum ex facultate potentissima non dissentendi; tum ex natura & perfectione ipsius assensus; tum denique ex motione pia voluntatis & affectionis, qua quis iure velit & paratus sit, si opus foret, potius aliam quamlibet, quam hanc veritatem seu notitiam deserere. In quem sensum etiam S. Thomas in 3. dist. 23. quæst. 2. artic. 2. quæstionc. 3. & de verit. quæst. 14. artic. 1. ait, *quod quanto est fortius, quod determinationem causat, tanto est maior certitudo; nempe etiam quoad determinationem intellectus, seu certitudinem adhesionis.* Iam verò assensus fidei & Theologiæ omnibus his rationibus est immobilior & firmitior.

Primò enim stante habitu fidei & Theologiæ, non possumus vlla ratione formaliter dissentire veritatibus fidei & Theologiæ, aut de iisdem, qua tales, dubitare: statim enim eo ipso habitus illi amittuntur, vt dictum supra hac quæst. dub. 1. cum tamen erroribus contrarijs non statim perdantur habitus alij naturales. Secundo ratio obiectiua Theologiæ, cum multò infallibilior sit, quam ratio assensus euidencis naturalis, quantum in se est, non finit nos vilo modo dubitare; vtpote cui falsum nulla ratione subesse potest: cum tamen lumen naturale,

ex suo genere, cui utique subesse falsum potest, non ita planè vniuersim omnem omnino dubitandi facultatem auferat; quin etiam subinde in rebus & assensibus euidentibus, metaphysicam saltem dubitandi, vel contrarium suspicandi, potentiam relinquat: vti in veteribus illis Philosophis Academicis & Scepticis accidebat, qui propterea ab omni re assensum cohibebant; & illud solum se scire profitebantur, quod nihil scirent.

Tertiò, fidei & Theologiæ lumen (siue habitum & auxilia gratiæ, siue rationem obiectiuam intelligas) ex se præstat facultatem, multò altioris ordinis, non dissentandi, videlicet supernaturalem: quam vltimum lumen naturale, quantumuis euidentis. Quartò ipsa etiam certitudo vtriusque habitus secundum se, hoc ipso quod supernaturalis est, perfectior & excellentior est. Quintò, fidelis quisque secundum rectam rationem ita constitutus est, & verò esse debet, vt pia voluntatis motione & affectione, paratus sit potius, omnes veritates naturales abnegare, quam vnã veritatem fidei, aut conclusionis Theologiæ, qua talem, vt optimè etiam notauit Aureolus loco cit. & satis patet exemplo Martyrum, qui pro fide vitam posuerunt; cum pro veritate naturali forte nec pilum perdere vellent. Dixi verò quã talem; quia materialiter in his sæpè contingit errare; cum videlicet needum constat, aut constare potest, esse talem veritatem; nimirum fidei, aut Theologiæ: quod ad rem nihil facit. Supponimus enim vtrinque, vt veritates naturales, ita & has sufficienter propositas.

Coconfirmatur eadem assertio, ex SS. Patribus, qui non obscurè subinde assensibus fidei, seu diuina reuelatione nixis, multo maiorem assensus firmitatem tribuunt, quam naturalibus scientijs, ex quibus S. Basilus in Psalm. 115. *Fides, inquit, suprarationales methodos animum ad assensum trahens.* Et Chrysostr. in Epist. ad Hebræos: *Fides dici non potest, nisi cum circa ea, quæ non videntur, amplius, quam circa ea, quæ videntur, certitudinem quis habuerit.*

8 Assertio III. Theologiæ opinatiuæ & naturalis habitus, siue assensus, etiam ex duabus præmissis reuelatis, aut vna reuelata & altera euidenti, quoad certitudinem simpliciter inferior est habitibus & assensibus naturalibus euidentibus. Colligitur ex S. Thoma cit. 2. quæst. 4. artic. 8. & est communis Doctorum, qui talis Theologiæ mentionem faciunt, eamque agnoscunt. Et probatur, ac declaratur ex dictis. Quia cum sint duo quidam formalis certitudinis modi, nimirum certitudo ex causa, siue ratione formali obiectiua, quam infallibilitatis diximus, & certitudo adhesionis; harum tamen prior est præstantior, ex qua etiam simpliciter fieri debet denominatio, vt ex S. Thoma ibidem superius diximus. Iam verò certitudine illa ex ratione formali obiectiua, Theologiæ opinatiuæ habitus, & assensus, multò inferior est habitibus & assensibus euidentibus.

Quod ex dictis supra quæst. 3. dubit. 2. & hac quæst. dub. 1. ita probatur. Quia ratio formalis obiectiua, propter quam, Theologiæ opinatiuæ, formaliter minime est supernaturalis; sed merè naturalis, eademque ex se admodum infirma; nimirum

fides humana veritatum diuinitus reuelatarum; quæ vti patet, multum cedit rationi formali assensus naturalis euidentis: Cuius ratio obiectiua sunt, aut principia naturalia euidentia; aut ipsa perspicuitas naturalis veritatis; suppositis terminis. Cum ergo Theologia opinatiua certitudine infallibilitatis, desumpta ex ratione formali obiectiua, cedat habitibus naturalibus euidentibus; consequens est, eam simpliciter loquendo minus certam esse, quam sunt habitus naturales euidentes; quidquid sit interim de certitudine adhesionis.

Deinde verò etiam si de certitudine adhesionis sigillatim loquamur, adhuc tamen fatendum est, eandem Theologiam opinatiuam cedere quoad hoc habitibus naturalibus. Non solum quia S. Thomas hic quæst. 1. artic. 5. ita etiam de Theologia simpliciter dicta, loqui videtur, ob maiorem quandam firmitatem & immobilitatem assensus naturalis euidentis, ex ipsa euidentia ortam, vt superius dictum; sed etiam, quia in assensu Theologiæ opinatiuæ cessant illæ rationes, ob quas antea diximus, Theologiam simpliciter dictam certitudine etiam adhesionis, antecellere naturalibus habitibus euidentibus.

Nam 1. Theologiæ opinatiuæ habitui non ita repugnat error aut dissensus contrarius, sicuti de fide & Theologia simpliciter dicta diximus. Quandoquidem cum habitu Theologiæ opinatiuæ stare etiam potest hæresis, vt dictum supra quæst. 2. dub. 2. Item 2. ratio formalis obiectiua inferior, & incertior est, quam habitus naturalis euidentis, vt antea dictum. 3. Lumen quoque ipsius Theologiæ opinatiuæ, cum sit merè naturale, & quidem infirmum, non præstat ex se maiorem aut superiorem facultatem non dissentendi, quam lumen naturalium habituum euidentium, sed multò minore, ob suam imbecillitatem. 4. Certitudo etiam ipsius habitus opinatiui merè naturalis est. In quinto solummodo puncto videtur esse par ratio Theologiæ opinatiuæ & supernaturalis. Quia ex pia motione voluntatis, non secus ac de Theologia supernaturali diximus, paratus esse debet fidelis quisque, ad abnegandas potius omnes veritates naturales, quam veritatem assensus opinatiui fidei, aut Theologiæ.

9 Sed reuera etiam quoad hoc, est dispar ratio Theologiæ opinatiuæ, & supernaturalis. Quia pia illa animi dispositio atque etiam obligatio mentis, non provenit ex ipso, per se, assensu opinatiuo, eiusque ratione formali obiectiua, quasi ipsi per se, & secundum se, talis animi constantia debita sit; sed tum ex ratione formali obiectiua Theologiæ supernaturalis, quæ non sinit nos vllò modo huic veritati dissentire; cuique adeo etiam, non minus, imò multò magis, quam Theologiæ opinatiuæ repugnat abnegatio eiusdem veritatis; tum ex conditione quadam materialis obiecti, seu veritatis, cui per assensum Theologiæ opinatiuæ assentimur, quæ ex hypothesi diuinitus reuelata est: quam proinde abnegare nullo modo licet: cum tamen interim ea ratio diuinæ reuelationis, per assensum Theologiæ naturalis formaliter non attingatur; nec omnino eidem habitui Theologiæ opinatiuæ

tius repugnet, etiam obiecto falso, adeoque minime revelato assentiri.

Vnde etiam confirmatur assertio Quia ille habitus, viroque modo certitudinis, cedit habitibus naturalibus evidentibus, cui simpliciter & absolute potest subesse falsum: Sed habitui Theologiae opinativae, simpliciter & absolute potest subesse falsum, ut antea dictum. Theologus enim Catholicus, si in haeresin incidat, retinet eundem habitum Theologiae opinativae, eodemque illo, ac sub eadem ratione formali, humanae scilicet fidei assentitur nunc etiam errori haeretico, per quem & antea oppositum credebat, & nunc etiam credit ceteris veritatibus fidei & Theologiae, quas non negat. Et ratio est; quia conditio materialis obiecti non variat habitum: Cum ergo revelatio divina tantum sit conditio materialis obiecti, respectu Theologiae opinativae, quae per ipsam habitum formaliter non attingitur; hinc fit, ut siue ea obiectum eiusdem habitus verè assiciat, ut in veritatibus fidei & Theologiae supernaturalis accidit, siue non, minime tamen ideo ratio habitus Theologiae opinativae varietur.

10 Ex quo denique evidenter apparet, verum esse, quod superius contra Vasquezium diximus, assensum siue habitum Theologiae nostrae, ex eius quidem sententia, simpliciter esse minus certum, quam sint habitus naturales evidentes; quandoquidem ille aliam Theologiam non agnoscit, quam opinativam, ut vidimus.

Ex quibus etiam solvitur obiectio, qua contra praesentem assertionem, & rationem primam, pro eadem allatam, probare aliquis posset, Theologiam opinativam certiore esse, certitudine infallibilitatis, alijs habitibus naturalibus evidentibus, ex eo, quia eius obiecto materiali (quod est veritas fidei) ex hypothesis subesse falsum nulla ratione potest. Nam ut initio etiam huius dubitationis dictum, certitudo infallibilitatis alicuius habitus, non sumitur, nec potest sumi ex materiali obiecto, sed formali Quo, seu ratione formali obiectiva. Alioqui si ex materiali obiecto sumeretur, fieri posset, ut idem habitus, respectu diversorum, actuum circa materialia obiecta diversa, partim esset certissimus certitudine infallibilitatis, partim incertissimus. Quia ergo per accidens est Theologiae opinativae, aut certe utrumque perinde, siue pro obiecto habere veritatem fidei, aut errorem haeretico, non potest ipsa certitudine infallibilitatis dici superior habitibus naturalibus evidentibus.

Quae ipsissima etiam causa est, cur certitudo illa actus reflexi, quam Theologiae huic Vasquez tribuit, reuera proprie ac re ipsa nulla sit certitudo; cum possit promiscue Theologiae eidem opinativae, tam circa veritates fidei, quam circa errores fidei oppositos convenire, quandoquidem utrinque iudicata assentiens, se in eo, quod cogitat, falli non posse; cum tamen ut per accidens in illis non fallitur, ita in his re ipsa turpissime fallatur, & quidem per eundem habitum Theologiae opinativae, ut dictum. Univerfim igitur loquendo, sicut ex pia motione voluntatis, non adhaerendum firmitus est omni obiecto, aut etiam veritati Theologiae opinativae (ut

si nimirum, aut obiectum illud complexum falsum sit, aut nullo modo diuinitus revelatum) ita etiam verum non est, univesim obiecto eius, seu formali, seu materiali falsum subesse non posse; etsi alicui quidem obiecto eius materiali complexo, per accidens subesse falsum non possit; quia est diuinitus revelatum, adeoque simul etiam obiectum fidei, aut Theologiae super naturalis; quod, ut dixi, Theologiae opinativae per accidens est.

DUBIUM V.

Utrum Theologia simpliciter praestet dignitate omnibus alijs scientijs & disciplinis.

S. Thom. I. p. q. i. a. 5.

NON instituitur comparatio Theologiae cum fide, aut virtutibus, seu donis supernaturalibus, in intellectu positis. Constat enim satis, Theologiam his omnibus esse inferiorem. Fide quidem. Tum quia haec immediate nititur revelatione divina; Theologia verò solum mediate. Tum quia fides ob eandem causam, habet se veluti habitus principiorum respectu Theologiae: Est autem habitus principiorum praestantior, habitu conclusionum, quae inde deducuntur. Alijs vero habitibus supernaturalibus in intellectu positis, ut est donum sapientiae, donum intellectus, donum scientiae, donum consilij, item virtus infusa prudentiae, dignitate cedere Theologiam, ex eo videtur probari; tum quia prudentia infusa, & quatuor illa dona Spiritus sancti, veluti individui comites charitatis, propria sunt munera & ornamenta filiorum Dei, ob eamque etiam causam, ipsam quoque fidem supernaturalem, ex ea parte superant; ut suo loco in I. 2. docetur cum S. Thoma quaest. 65. artic. 2. & quaest. 68. artic. 5. esto alioquin simpliciter cedant virtutibus quibusvis Theologicis, iuxta S. Thomam ibidem artic. 8. Tum quia habitus illi supernaturales & infusi magis immediate & intrinsece conferunt ad supernaturalem beatitudinem hominis. Tum quia immediatius etiam nituntur lumine vel ratione supernaturali Spiritus sancti, ut suo loco docetur.

Neque etiam de arte, vel prudentia acquisita sermo est: quia & illa constat, Theologiam omnibus modis superiorem esse; tum ratione obiecti & certitudinis; tum ratione finis. Quod pariter etiam de prudentia, ut est virtus acquisita, dici potest: Praeterquam quod ratione formali obiectiva Theologia utriusque longè excellit, ut à potiore ex sequentibus patebit. De alijs ergo solum habitibus & disciplinis naturalibus siue acquisitis est quaestio, quales sunt intellectus, siue habitus principiorum naturalium, sapientia, siue Metaphysica, & scientia, cum omnibus suis speciebus, in quibus sunt praecipuae, quae sub Philosophiae nomine comprehenduntur, ut sunt praeter Metaphysicam, quam sapientiae nomine in-